

Ohlédnutí za Národním dialogem o vodě 2023

Tradiční akce Národní dialog o vodě proběhla po čtyřleté pauze způsobené covidovou pandemií tentokrát v hotelu Skalský Dvůr na Vysočině ve dnech 25. a 26. října 2023. Akce byla pořádána Výzkumným ústavem vodohospodářským T. G. Masaryka, v. v. i. (dále jen VÚV TGM) ve spolupráci s Českou vědecko-technickou vodohospodářskou společností, z. s. Hlavním tématem akce byl komplexní přístup k ochraně zdrojů pitné vody. Toto téma oslovilo velké množství odborníků z oblasti vodního hospodářství (118 účastníků), ať už šlo o zástupce Ministerstva životního prostředí (MŽP), Ministerstva zemědělství (MZe), Ministerstva zdravotnictví, státních podniků Povodí, Českého hydrometeorologického ústavu (ČHMÚ), vodoprávních úřadů, provozovatelů vodovodů a kanalizací (VaK), starostů, soukromých firem, hydrogeologů a dalších.

Akce byla tento rok více zaměřena na diskuzi mezi panelisty, moderátorem a přítomnými účastníky. Dialog byl tematicky rozdělen do čtyř bloků. První blok byl věnován problematice ochrany vodních zdrojů v povodí. Moderátorem byl ředitel VÚV TGM, Ing. Tomáš Fojtík, jenž zároveň všechny přítomné na úvod vřele přivítal a vytvořil uvolněnou a přátelskou atmosféru. Každý blok začínal krátkou desetiminutovou prezentací. První blok uvedla Mgr. Lucie Jašíková, Ph.D., z VÚV TGM. Zaměřila se hlavně na problematiku rizikové analýzy částí povodí, která představuje novou výzvu ve splnění požadavků EU směrnice 2020/2184 o jakosti pitné vody. Protože tuto analýzu budou zpracovávat státní podniky Povodí, nechyběly mezi panelisty jejich dvě zástupkyně, Ing. Lenka Bartošová ze státního podniku Povodí Ohře a Mgr. Lenka Procházková ze státního podniku Povodí Moravy. Jako další panelisté byli pozváni Ing. Radka Hušková zastupující Sdružení oborů vodovodů a kanalizací ČR, z. s. (SOVAK ČR), a Mgr. Ladislav Faigl z MZe.

Z prvního bloku byly formulovány následující závěry:

1. Referenční rok pro identifikaci odběrů surové vody bude rok 2023, případně 2024.
2. Do databáze Surová voda (spravované ČHMÚ) bude nutné doplnit informaci o útvaru podzemní vody, ze kterého je odebírána surová voda.
3. Je nutné apelovat na provozovatele VaK, aby řádně dodržovali legislativní požadavky vyhlášky 428/2001 Sb. v platném znění a doplňovali informace o odběru a jakosti surové vody do databáze Surová voda (spravované ČHMÚ). Provozovatelé, kteří jsou členy SOVAK ČR, budou upozorněni prostřednictvím SOVAK ČR, ostatní provozovatelé VaK budou upozorněni prostřednictvím MZe.
4. Je žádoucí, aby povodí odběru tvořila jedna vrstva zpracovaná jedním zpracovatelem na základě jedné metodiky, a to pro celou ČR.
5. Za SOVAK ČR bylo potvrzeno, že provozovatelé VaK budou monitorovat relevantní ukazatele surové vody na základě doporučení, jež vyplynou z rizikové analýzy částí povodí.
6. V následné večerní diskuzi bylo navrženo, aby s rizikovou analýzou částí povodí pro odběry podzemní vody byly podnikům Povodí nápomocny VÚV TGM a ČHMÚ.

Druhý blok moderoval a zároveň uvedl svou prezentaci RNDr. Josef Vojtěch Datel, Ph.D., z VÚV TGM. Představil téma ochranných pásem vodních zdrojů (OPVZ), jejich aktuální legislativní rámec a evidenci. Mezi přednášejícími byli odborníci ze státní správy (Dr. Ing. Marcela Burešová, MPA, z Krajského úřadu

Středočeského kraje a Mgr. Martin Pták z odboru ochrany vod MŽP), zástupci státních podniků Povodí (Mgr. Petr Ferbar z Povodí Labe, státní podnik, RNDr. Jindřich Duras, Ph.D., a prof. Ing. Tomáš Kvítek, CSc., oba z Povodí Vltavy, státní podnik) a i zástupci hydrogeologů ze soukromých firem (Ing. Jakub Průša ze Severočeských vodovodů a kanalizací, a. s., a RNDr. Svatopluk Šeda z FINGEO, s. r. o.).

Hlavní závěry tohoto bloku:

1. Institut OPVZ je nezbytné i nadále udržet, nicméně výrazně upravit (modernizovat).
2. Jelikož současné možnosti i dílčích revizí OPVZ jsou omezené, je nutné dosáhnout „pružné aktualizovatelnosti“ opatření (na základě výsledků rizikové analýzy).
3. Je nezbytná změna kontrolních mechanismů a nástrojů motivačního a restriktivního charakteru.
4. Komplexní ochrana jakosti a množství vod musí být vždy funkčně propojena.
5. K řešení předchozích bodů je třeba zajistit odpovídající metodické nástroje. Nicméně problematiky ochrany vodních zdrojů podzemních a povrchových vod je třeba řešit metodicky odděleně.
6. Efektivní komplexní řešení znamená: snížení a zpomalení povrchového a podpovrchového odtoku. Zvýšení důrazu na infiltraci vody v antropogenně nezátíženém prostředí a ochrana území, kde k infiltraci dochází. Opatření jsou tvořena kombinací přírodně blízkých postupů a technických prvků propojených do funkčního celku (jak v krajině, tak pro urbanizované lokality).
7. Kombinovaný přístup k vodním nádržím by měl zahrnovat také možnost vodárenského využití nádrží, které neplní funkci pro vodárenské účely.
8. Je potřeba zřídit mezioborovou pracovní skupinu pro rozpracování výše uvedených tezí.

Třetí blok zahájil prezentací doc. RNDr. Zbyněk Hrkal, CSc., z VÚV TGM. Jeho tématem byla jakost pitných vod se zaměřením na „nové látky“, jako jsou léčiva, pesticidy, per- a polyfluoroalkylované látky (PFAS) a další. Diskuzi v tomto bloku řídil Mgr. Vít Kodeš, Ph.D., z ČHMÚ. Mezi panelisty nechyběli MUDr. František Kožíšek, CSc., ze Státního zdravotního ústavu, Mgr. Milan Koželuh z Povodí Vltavy, státní podnik, Mgr. Marek Skalický z Vodárny Káraný, a. s., a Ing. Radka Hušková zastupující SOVAK ČR.

Z tohoto bloku vyplynuly následující závěry:

1. Legislativa pro pitné vody v současné době dostatečně ošetřuje výskyt látek, které nejsou v legislativě konkrétně vyjmenované.
2. Analytika je nastavena na látky, o nichž máme povědomí – výběr sledovaných zástupců jednotlivých skupin látek se řeší podle množství a četnosti používání (léčiva), známé polutanty se sledují v závislosti na průmyslu, specifické polutanty podle rizika výskytu.



Foto: T. Pojeta

3. PFAS – probíhá monitoring jejich výskytu v pitné vodě i monitoring zdrojů PFAS, zatím se nejvíce jeví jako plošný problém. Je nutné řešit opatření u zdroje výskytu PFAS včetně restrikce jejich používání.
4. U léčiv je otázkou, jak uchopit princip „znečišťovatel platí“, zda lze a má smysl řešit opatření u zdroje. O koloběhu léčiv ve vodním prostředí víme velmi málo. Řešíme koncentrace, ale málo bilance. Je žádoucí napřímít výzkum na prohloubení znalostí.
5. S ohledem na ekonomické dopady žádoucího odstraňování léčiv a ostatních mikropolutantů je nutný nový přístup k cenotvorbě. Byla formulována výzva směrem k MZe a MŽP na ustanovení pracovní skupiny k řešení této problematiky.

Poslední shrnující blok moderoval Ing. Karel Drbal, Ph.D., z VÚV TGM. Hlavní závěry z prvního až třetího bloku byly diskutovány jak mezi panelisty tohoto bloku (Ing. Tomáš Fojtík z VÚV TGM, Mgr. Jiří Paul, MBA, z Vodovody a kanalizace Beroun, a. s., RNDr. Pavel Punčochář, CSc., z MZe, Mgr. Mark Rieder z ČHMÚ, Dr. Ing. Antonín Tůma z Povodí Moravy, s. p., a Mgr. Lukáš Záruba z MŽP), tak i mezi účastníky v sále. Všichni účastníci Národního dialogu se shodli na tom, že ochrana vody a především vodních zdrojů je klíčová a že by měla být jednoznačnou prioritou všech občanů České republiky. Tato ochrana však musí být

komplexní a musí být dosaženo optimalizace témat legislativních, ekonomických, ale i vzdělávacích. Zároveň je velmi důležité, aby byla větší povědomost o problematice ochrany vodních zdrojů i mezi širokou veřejností. Nicméně základem pro tuto ochranu by měly být dlouhodobé koncepce a vize, o něž by se odborníci ze všech oborů vodního hospodářství mohli opřít. Národní dialog o vodě 2023 se pokusil právě některé tyto vize nastínit.

Hlavní závěry z Národního dialogu si můžete stáhnout zde [1].

Literatura

[1] https://www.vuv.cz/wp-content/uploads/2023/10/Seminar_NDoV_IV_20231027.pdf

Autorka

✉ **Mgr. Lucie Jašíková, Ph.D.**
lucie.jasikova@vuv.cz
 ORCID: 0000-0001-5209-406X

Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, Praha